

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendű tagjai	A lap szellemi részét illető cikkek a szer-
Egészévre — — — — —	8 kor.	a lapot tagdíjajkért kapják.	keztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz-
Félévre — — — — —	4 „	—	tíri-, az esetleg reklamációk pedig a
Negyedévre — — — — —	2 „	Kéziratokat nem adunk vissza.	kiadóhivatalnak küldendők.

Az egyházi inquisitio.

A katholicusokat üldöző protestánsok Magyar- és Erdélyországban. (Vége.)

A csak rövidesen fősorolt események tanúságai annak, hogy a 16. században föllépett reformáció Magyarhon területén sem tartotta magát annak, az általa annyira nyomatékosan hirdetett szabad vizsgálódás elvének oly természetszerű folyományához: a vallási türelemhez.

A tévesen értelmezett szabad vizsgálódás elvét követő Dávid Ferenc, kálvinhitű superintendens¹⁾, Servetus, Socinus, Blandrata tanításához szegődvén, Erdélyben, majd Magyarországon az unitarizmus apostolává lön. Ő és a veletartó elvtársai ez újabban föllúnt tanok terjesztésében a két országnak leginkább s majdnem kizárólagosan azok a vidékek járták hódító útjokat, a melyeken a protestantizmus ekkoron már széltében elterjedett volt.

És mi történik? Juhász, vagy görögösen Melius Péter debreceni református prédikátor, a ki ez időben Magyarországon a reformátusok közt az első tekintélyek közé tartozott,²⁾ s a ki magával Béza Tivadarral szives barátságban és szoros összeköttetésben vala:³⁾ „Összehívta 1567-ben Debrecenbe a hitére vonható református és lutheránus papságot.

1) Dávid Ferenc született 1510-ben Kolozsvárott; 1545-ben Wittenbergben tanult; 1555-ben Kolozsvárott iskoláigazgató, majd meg plebánus s itt teljesen Luther szellemében tanított, prédikált; 1559-ben pedig Melius nézetét fogadta el s mint ilyen a Kálvint követő egyház püspökévé lön; 1566-ban azonban e tisztjéről lemondott és a megalakult unitarizmus első püspökévé őt választották. — Az unitárius egyh. tört. 6. §. — Kolozsvár, 1900. Az unitáriusok Magyarországon. Kanyaró F. 44. l.

2) Lampe 128. lap. „deus suae aetatis“ ezimmel tünteti ki. Hist. Eccl. Reform. Melius. lap.

3) Melius Bézához küldte három könyvét és a csengeri hitvallást kinyomatás céljából, mire Béza a legbensőbb elvtársi viszonyt tanúsító levélben felelt Meliusnak s egyszerűsind jeli e levélben, hogy megküldi neki sz. Athanáz Dialogosait, valamint alexandriai sz. Cyrillusnak dialogusait a Szentháromságról, mint a melyekből Melius bizonyítékokat szerezhet a Szentháromságot tagadó unitáriusok ellenében. Béza az 1570. március 2-án Genéből kelteztet levélben így ír: Fidei, Christi Servo, Domino Petro Melio, Ecclesiae Debrecinensis vere fido Pastori, Fratri ac Symmystae observando. — S. P. D. E. — levél vége felé ekként szölv hozzá: „Tu vero mi Frater perge, et fortis esto, Dominus enim Tecum est. Perge quoque coeteros Fratres hortari, et tuo pulcherrimo exemplo confirmare, quos omnes, et in genere, et privatim rogo, ut ex me, ut commodum erit, quam officiosissime salutes. — Bene vale Vir eximie, et Frater observande! Dominus Jesus accendat in nobis veritatem Evangelii sui magis ac magis inter nos, superata mundi perfidia, confirmet vos omnes in opere suo, et ab omni malo custodiat! — Második levélét ugyanazon 1570. év június 18-án írta, melyben a legbensőbb ragaszkodás hangján szölv Meliushoz és őt Veritatis apud Transylvanos et Polonos — (scribendum erat Hungaros) jegyzi meg a levélkiadó — tortissimus Propugnatornak nevezi. — Olv. Lampe: Historia Eccl. Reformatae in Hungaria et Transylvania pag. 268–271.

Megeskette hogy a helyét egyháztól semmi körülmények között el nem állanak. Törvényeket szabott aztán nekik és megalkotta részökre az újabb debreceni hitvallást.⁴⁾

E szavakat egy unitárius írja a vallásának történetét tárgyaló könyvében és azt írja tovább, hogy 74 kánont és két hitvallást szerkesztett Melius, a melyekben kiönti egész lelkét s „ha mindaz, — úgy mond, — a mi e hitvallásokban szentesítve és e kánonokban javasolva van, életbe lép, akkor Magyarország oly véres barbárságba süllyed vissza, a mely példátlan a protestáns művelődés történetében.“⁵⁾ Ennek bizonyítására az unitáriusok történetének írója jegyzetben utal egyes kánonokra, a melyek tartalmukban a végső szigorúsággal szölvnek egyes vétségek ellen⁶⁾ és idézi az V. meg a LXIV. kánont, a melyek így hangzanak: „Az irás az egyetértést megháborító eretnekeket megköveztetni parancsolja, miként Ilyés megölette a Baál papjait, mivel nem akartak engedelmessé válni. — Isten ígéje szerint tanítjuk, hogy az istenkáromlók és eretnekek, kik az igaz tudományból törvénytelenen megcáfoltattak és elítéltek, halálos bűnösök, kiket az egyházból ki kell vetni, a hatóságoknak pedig a fegyver hatalmával megöletni; minők Sabellius, Servet, Arius, Photinus követői, kik az igaz hároságot tagadják, az istenség személyének és lényegének egységét egyedül az Atyának tulajdonítván.“⁴⁾ Ez történet, mondjuk írott betűkben, mondjuk mintegy in theoria; de tán más volt a gyakorlatban, in praxi? Szölvjön a történelem. — 1567. év november havának 17-én a protestáns egyházi követei Kassán Schwendi Lázár protestáns tábornokhoz folyamodást terjesztettek be, a melyben engedelmet kérnek arra nézve, hogy zsinatot tarthassanak és kéri egyszerűsind azt is, hogy ő kényszerítse a zsinaton megjelenni azokat, a kik az arianizmus eretnekségben a magyarországi részekben lappanganak, különösen pedig az Egri Lukácsot, a ki Ungvárront lakozék, továbbá, hogy ő egész erejével szálljon a zsinat segítségére.⁵⁾

A zsinatot megtartották Kassán és befejezték 1568. januárius 30-án⁶⁾ s Egri Lukácsot, a ki nem hajolt meg a zsinat hitelvi végzése előtt, Schwendi Kassán tömlőre vetette,⁷⁾ a hol több mint öt esztendőig slynlödött.

1) Kanyaró Ferenc: Unitáriusok Magyarországon. VIII. fej. 66. l.

2) Kanyaró Ferenc: Unitáriusok Magyarországon. 67. l.

3) Kanyaró Ferenc: Unitáriusok Magyarországon. 67. l. 1. jegyzet.

4) Kanyaró Ferenc: Unitáriusok Magyarországon 68. l. 123. l. idézi Kiss Aron. M. ref. zsin. 568. 598. 99.

5) Lampe: Hist. Eccl. Ref. pp. 174. 175.

6) Lampe: Hist. Eccl. Ref. 211.

7) Lampe: 213.

1574-ben a bereczegzőllői református superintendens, Veresmarti Illés, a baranyamegyei Nagy-Harsányban szinai disputatiót tartott Alvinczi György és Tolnai Lukács unitárius papokkal, s mivel eretnekségben leledzőknek találták őket, a disputatio végeztével mindkettőt halálra ítélték és Alvinczit felakasztották.¹⁾ Ez esetet Nagy-Marosi Trombitás János, unitárius főember, és udvari papja, Csapó György, a budai basa elé vitték, a ki Veresmarti Illést és a vele Nagy-Harsányban bíraskodó két társát, Siklósi Miklóst és Mányoki Pétert, a főntemlétt két unitáriussal nyilvános hittani vitára idézte Budára, a minék végeztével Veresmartit és társait halálra ítélte és eskis a budai meg a peati bírák közbenjárása után nagy váltságdíj lefizetése mellett bocsátotta őket szabadon.²⁾

Íme egy-két példa a sok közül, a melyek arról tanúskodnak, hogy a 16. században a protestánsok nemcsak a szenvedélyek okozta kézi tusák közben, de hitelvi vitaközeleik alkalmával tartott törvénylátások mellett is börtönnel, testi sanyargatásokkal illették, sőt halálra is ítélték a velők vallásilag ellenkezőket.

Mi más a kép éppen ebből a korból, melyet az oly sokat zaklatott s halálra üldözött jezsuiták nyújtanak felénk, kik míg rettenthetetlen bátorsággal hirdették a katolikus vallás igazait s rendíthetetlen szilárdsággal szálltak szembe a tévedésekkel, addig szeretettel, bocsánattal állottak készen a megtévedettek irányában.

Az 1603. év eseményei közül ragadunk ki egyet. Ekkor szállt meg Székely Mózes, erdélyi fejedelem Kolozsvárt, véle voltak a török-tatár segítő csapatok. A kolozsváriak „úgy láták mint apjokat Székely Mózes, mégis adták a várost, mert a német (szamos) Újvárbá ment vala belőlle, Básta pedig Szatmár felé méne, hogyha lehet s kívánatnék, segítséget hozhasson onnat.“

„Az kolozsváriak ez alkalmatossággal a jesuíták kolegiumát nagy zelussal, fremitussal reája rohanván, megostromolák és őket belőlle kihurcolák és kikisérük a város kapuján; nagy záporosóben, hajdon fővel és felsőrüha vagy palást nélkül indulának a tatár felé. És mikor a tatár látta volna őket, kérdék: micsoda emberek ezek? Ott leszen, a ki megmondja, hogy papok azok. Melyet hallván a tatár, esudálkozott rajta; miért kellett annak úgy lenni? és köpenyegyet reájok adtak és a táborra kísérik őket megbántás nélkül. Pater Argentát homlokba ütötték vala, Joannes Nigert megölének a kolozsvári vitézek, a többin is valami száraz ütések estének, de nem igen kérkedtek meg vélle. Bogáti János viteték őket a uaga szállására a táborba, s aztán Görgey várába, és míg a dolog másképpen fordula, ott tartá őket. Így járanak akkor a jesuita pátérek a kolozsváriakkal.“³⁾

Székely Mózes ügye hamar elveszett, maga is elegett. Básta visszafoglalta Kolozsvárt, és vallatni kezdett, hogy „kik voltak azok, a kik a fő okai voltak az árulatlásnak, és annak a nagy sacrelegiumnak?“ Elfogottat hatvan főembert, de „Bástát a pátérek engesztelték, mert bémentek azon az

öszön a pátérek és csak azon kérte Básta a pátéreket, hogy a gyilkost hadd büntesse meg, és azt a másikat, a ki a pater Argentát homlokba ütötte volt. De soha sem engedték a pátérek, hogy senki meghaljon.“⁴⁾

Íme egy erre hivatott és képesített szem- és fültanúnak szőröl-szóra kiírt hiteles bizonyásgátétele arról, hogy mily türelem lakozott az annyira ócsárolt jezsuiták lelkében, hogy miként viselkedtek az egyház eme előharcosai azokban a viharos időkben; tetteik mutatják lelkök szeretetét még az őket megbántókkal szemben is. Ezek után, mindent egybevetvén, ki kell mondani, hogy, ha az egyház inquisitionális törvényszékei ellenében valakinek joga lehetne panaszt emelni, az a protestantizmus soha és semmi esetre sem lehet, sem Magyarországon, sem pedig más helyeken.

Az egyház inquisitiót rendelt, kik ellen? Az oly gonosz és a hitelvek köpönyege alá bújt eretnekek ellen, a kik nemcsak az egyház tanait, törvényeit vetették el, de meggyalázták azt a törvényt is, melyet az Ur a sinai hegyen kőtáblára írt vala, melyet az minden embernek a szívébe oltott bele, s a ki azt elveti, az egyszerűen veszedelmére van minden emberi társaságnak.

A protestantizmus türelmetlen kegyetlenségében az édesanyának, az ősi római keresztény katolikus egyháznak gyermekeit nyomta el, üldözte vérgig; pedig e katolikus egyházban ha élni jótékony üdvös önmegtartás, de meghalni biztató jó, ezt mondotta egykoron egy a római katolikus anyaszentegyházról elszakadott valaki a saját édesanyjának.

Nyögré Antal.

A Hunyadiak siremlékei.

— Kivonat. —

Mikor Hunyadi János (1456 augusztus 11-én) Zimonyban örökre lehunytá szemét, hivei — Csáki Ferenc és társai — siettek hazájába, Erdélybe vinni, s a gyulafehérvári Szent-Mihályról nevezett székesegyházban eltemetni. Mert tudták, hogy ez a nagy hős utolsó kívánsága, a mit egyik oklevelében is kifejezett. Mellé temették hasonnevű öcsese, az 1440. ben elhunyt „Joannes minor de Hunyad, miles munitum“ mellé, kinek siremléket bizonyára ő maga, a kormányzó emelt. De a nagy hadvérő sirja sem maradhott soká jellelen s Mátyás pár év múlva a külkülmegyei Zsitve és Bolgács birtokát ezért adományozza a gyulafehérvári székesegyháznak, „melyben — ugymond — atyja Hunyadi János kormányzó, besztzerzei gróf, testvére László és más boldog emlékü vérokoná nyugszik.“ hogy ott „azon oltáron, mely elébe tetteik temetve vannak, naponként egy énekes és olvasó misét végezteszen“ a prépostság. Tehát a történelem is igazolja a hagyományt, hogy a Hunyadiak az általuk újra épített gyulafehérvári cathedrales-templomba temetkeztek, melyben siremlékeik századokon át meg voltak s táplálták a kegyeletet és hazafiságot.

Említek vagy látták a Hunyadi-sirokat idők folyamán: Janus Pannonius, Szapolyai János erdélyi vajda, Oláh Miklós esztergomi érsek, az olasz Giovanandrea Gromo, somlyai Báthori István, a hasonnevű lengyel király unokaöccse, s egy század múlva (1685-ben) az erdélyi Kreckwitz György földrajzi író is, a ki pontosan leírja a kormányzó tumbáját s még feliratát is közli. Hogy nem az egykoru, XV. századi

1) Lampe: Hist. Eccl. Ref. 671. Kanyaró Ferenc: Unitáriusok Magyarországon. XII. fej. 122. l. Ferencz: Unit. Kistükör. 8. §. 30. l. Lampe és Kanyaró azt írják, hogy Alvinczit főakasztották, míg az idézett Unit. Kistükör azt írja, hogy „mindkettőt halálra ítélték. Alvinczi ugyan szerencsésen megmenekült, de Tolnai Lukácson végre is hajtották az ítéletet s kivégezték.“

2) Kanyaró Ferenc: Unitáriusok Magyarországon. XIII. fej. 130. — Unit. Kistükör. 8. §. 30. Lampe: Hist. Eccl. Ref. 671. pag.

3) Gr. Mikó Imre: Erdélyi történelmi adatok. I. köt. 78—79. ll. Marosvásárhelyi Nagy Szabó Ferenc emlékirata.

siremléket látta, azt nem tudhatta, s kételkedni eredetiségében csak kutató szellemi korunk kezdett, mely a becses emlékeket már nem eredeti helyükön találta.

A székesegyház t. i. sok baj érte. II. Rákóczy György fejedelem idejében (1658 őszén) a tatárok teljesen feldúlták, s bár a reformátusok nagyjában helyrehozták, romjaiból csak a XVIII. század közepén kelt ki ismét, midőn báró Sztójka Zsigmond erdélyi katolikus püspök (1753-ban) restauráltatta. A szanaszét hevert siremlékeket meg nemeslelkű útdíja, Bajtay József báró állította újból fel 1766-ban a tudós Szeredai Antal prépost-kanonokkal, a ki azokat felbontotta s összeállította. E hazafias ténykedéséről írt munkájában megjegyzi, hogy a kormányzó sarkophagiján „semmi irás vagy jel nem található, sem kilszékép, sem belsőleg, annak felbontása után,“ a mi a közvéleményt igazolta volna, hogy az Hunyadi Jánosé. S így későbbi avatálan kezek műve az, mely az egyik emlék vánsórára a kormányzó, a másiknak oroszzlánjára — tehát teljesen szokatlan helyekre — fia, Hunyadi László nevét rávéste, miáltal nemcsak egy történeti talsum jött létre, hanem keletkezett egy historiai rebus is, hogy hát kit is ábrázolnak s jelölnék tulajdonképpen e sokat szenvedett tumbák?

Szeredai után száz évvel, 1852-ben Kövály László, 1868-ban pedig P. Szathmáry Károly jegyezte meg, hogy a Hunyadi János nevével jelölt siremlék „fedélzete — sokak véleménye szerint — újabb mű lenne aljánál,“ s hogy a tumba nem is a kormányzóé, mert rajta „oly jelek vannak, melyek a véleménynek inkább ellene, mint mellette szólnak.“ Napjainkban aztán 1894-től mag Vajta Elemér s dr. Boncz Ödön foglalkoztak behatóbban a műemlékekkel, melyek közül a Hunyadi László nevével jelzett a kormányzóénak tartják, a Hunyadi János nevét viselő sarkophág pedig valamelyik erdélyi fejedelemé, talán a Bocskay Istváné. Osztozik e tefogásban Éber László is Nagy Géza is, míg Crobor Béla s mások „most is azt hiszik, hogy a szóban forgó siremlék Hunyadi János tumbája, s hogy a Hunyadi János siremléke csak töredékeiben maradt reánk.“ Így áll ma e vitás műtörténeti kérdés, melyben minket a helyszíni megfigyelés és Izabella királyné életének s korának tanulmányozása egészen más eredményre vezetett.

Legrégibb, Hunyadi János őcsésének siremléke. Kétségtelenül eredeti, authentikus XV. századi, még ha 1440-es évszáma és minusculás felirata nem is lenne. Hibátlan gót ízlésű, művészeti becsű munka, mely nemes arányaival, jól mintázott alakjával és czimerképeivel teljesen korára vall.

Másodikul az állítólagos Hunyadi László-féle siremlék jutott a templomba, de az nem a kormányzóé, s nem is XV. századi — mint hiszik —, hanem *János királyé* s a rajta látható alak utolsó vérbéli nemzeti uralkodónkat ábrázolja. De nem öregek, s beesett szeműnek, a milyent volt, hanem férfikora teljében lévő ifjunak: hosszú fonatos hajjal, szakállal, bajusszal, csattal összefogott bő palásttal, a milyent vértje fölött életében viselt, s a melynek pecsétje mutatja. Hisz atyja s nagyatya: Szapolyai István és Imre nádorok is vénekorukban haltak meg, és siremlékeik — melyeknek hű másolata a János királyé — mégis ifjaknak ábrázolják, mert olyan volt a kor ízlése, divaja mindent.

Siremlékünk alakjának még koronája is volt. Kiálló részeit ugyan később tetődelték, de a diadém-nak még mindig látszik baloldalt három gyöngyszeme, jobboldalt két szemé. Sem Hunyadi János, sem fia László nem viselt s viselhetett koronát — még pápai felhatalmazással sem; hogy pedig ez a korona, mely másolata akar lenni a János király aranypecséjén látható koronának, — nem toلمي koronás vitéz-süveg töredéke, bebizonyíthatja az a körülmény, hogy semmiféle bazi siremlékünkön koronát nem találunk. De bizonyítja a szemtanú Gromo pozitív feljegyzése is, hogy midőn a kálvinisták 1565-ben kibányták a gyulafehérvári székesegyházból az oltárokat, felgyújtották a két orgonát és összetörték mindent, a mi a régi vallásra emlékeztetett, csupán há-

rom négy siremléket hagytak épségben: a Hunyadi Jánosét, Szepesi Jánosét, a jelenlegi király apját — ugymond — s még két másikat. E siremléket Gromo, mint János Zsigmond fejedelem testőrkapitánya naponta látta, valahányszor urát templomba kísérte, s így jól ismerte. De ismerték az erdélyiek is, mert egy 1696-iki feljegyzés tanúsága szerint, a XVII. század végén meg tudták, hogy János király sarköve a fehérvári templomban van, a miből természetesen arra következtettek, hogy holteste is ott nyugodott alatta, még halála óta. Az az ellenvetés pedig, hogy az alak vétezte XV. századi ízlésre és munkára vall s így János királyt nem ábrázolhatja — megdől, ha meggondoljuk, hogy a véteztet siremlékek egész a XVI. század legvégéig divatosak voltak világszerte s minthogy a fegyvert (értékességével fogva) tuléli korát, melyben készült, XVI. századi emlékeknek gyakran találunk régebbi ízlésű fegyvert. Erre számtalan példánk van; hasonlóan véteztet Báthory István lengyel király alakja Krakóban, 1586-iki siremlékén; továbbá Báthory Boldizsár, 1598-ban készült kenotaphiumán és Berczeviczy Márton 1596-iki siremlékén, melyeket Vármiában, illetve nyugati Poroszországban találunk s fényképeztünk le.

Nem fektettünk rá nagy súlyt, hogy János király siremléke hol, mikor s milyen körülmények között készült, sem arra, hogy a rajta lévő két czimerkép kecskét vagy farkast, hollót vagy rosszul sikerült szleiai sas ábrázol-e, a melyet anyja, a tescheini hercegnő viselt. De azt hiszünk, hogy Izabella királyné állította fel Erdélybe költözkedése alkalmával, s erre vonatkozhatik Bethlen Farkas történetíró ama feljegyzése, hogy János király özvegye ura emlékére 1542 július hó 27-én királyi fényl isteni tiszteletet rendezett.

János király e siremlékének sobasem voltak oldalai, mert öt Székesfejérvártól tetemén ei nemzete — csupán emlékkő, mint őseik, mely eredetileg álló helyzetben, falba erősítve díszlett a templomban. De később aljat építettek neki, s akkor rakták belé az alak lábfelelő részén a Kedy-cimeres kölapot, melynek betűi így olvasandók: Francisc et Antonio Kedy. Ez a márványlap lábfelelő oldala tetébe annak a siremléknek, melylyel az Izabella királyné tudtával 1558 szeptember elsején megölt két Kedy nyugóhelyét jelölte meg az áldozatok rokonsága, vagy tán maga a bűnbánó özvegy királyné.

Attérve a Hunyadi János nevét viselő siremlékre, a rajta fekvő alak meggyőződésünk szerint tényleg a kormányzót ábrázolja. Csakhogy a tumba — úgy a mint reánk maradt — nem egykorú, hanem a XVI. század közepéről való vagy átalakított mű, és Castaldo olasz tábornok készítette 1551 nyarán, midőn ez ország s a szentkorona átvételéért Erdélybe jött. E meglepő adatot Du Puy Péter francia történetírótól tudjuk, a ki 1659-ben Martinuzzi György barától önálló tanulmányt közölve, megjegyzi, hogy midőn a mindenható államférfit (1551 dec. mber 17-én) alvinczi kastélyában megölték, megcsontított s összefagytott testét néhány könnyűlletes barátja felvette és a gyulafehérvári székesegyház közepén állott egyik üres kőkoporsóba tette, Hunyadi János kormányzó siremléke mellé, melyet Castaldo állított fel akkoriban újonnan — Ferdinánd megbízásából; miután a régi eredeti emlék már nem volt meg teljesen és fedőlapja megromlott. Castaldo műérdekének egyéb emléke is maradt, s a katona-lélek ez érdekes kapcsolata a művészi hajlammal hozta létre a meglévő Hunyadi-siremlékünket is.

Készítője — vagy mint Müller István műépítész hiszi: átalakítója, utánfaragója — nem nagy művész, afféle kőfaragó (lapicida), a ki ügyes ajtófélfákat, ablakkereteket farag, de a figurális ábrázolásban gyöngye, járatlan. A mellett nehéz feladattal kelle megküzdnie, midőn XV. századinan készült ábrázolni (vagy átfaragni) Hunyadi Jánost, melyen saját korának ízlése, batasa is szembeötlök. De a mű végre elkészült és akkor rávéste emlékeztetőül mesterjegyét is, melyre szerencsésen rá is akadunk egy másik (utolsó) műven, mely ma az Erdélyi Múzeum körégségtárában látható. Ez egy fel-

iratos és 1579-es évszámot mutató diszes, cimeres ajtókeret, mely eredetileg a kolozsvári rázsas- (hibásan Bátor) házban állott. A szép munka már fejlettebb műizlésről tanusko- dik, hisz tervezője férfiora derekan lehetett, midőn a ház- tulajdonos felajánlására elkészíté. A címer — mely az iro- dalomban teljesen ismeretlen — szivalakú pajzsban két egymás- ra fektetett törli mutat, a pajzs fölött három beralkus blom- mal. Így fordúl elő az említett muzeumban ötször, s a Báthory- házban még háromszor; egyszer szerencsésen, az egyik szoba menyezete zárókövén S. W. betűkkel van jelölve. A bőkezű építő, a ház tulajdonosa tehát egy W. betűvel kezdődő és Stephanus vagy Sigismundus keresztnévű erdélyi nemes vagy kolozsvári patricius volt s utána nézve a kolozsvári városi ö-levéltárban az egykorú jegyzőkönyvekben, rá is jöttünk, hogy keresett patriciusunk a gazdag Stephanus Wolffard, kit polgártársai két év múlván városbíróvá választván, 1581-től 1583 végéig viselte hivatalát, bírótarsa lévén Ferenczi Antal királybíró. De megtalaltuk (dr. Pósta Béla egyetemi tanár úr szives útbaigazításával) magát a képfaragot is Seres János személyében, kinek a kolozsvári ref. templomban lévő sír- kövén — melyhez Herepei Gergely ref. lelkész sívesködött elvezetni — láthatjuk ugyanazt a mesterjegyet, melyet az előbbi két műemléken, azzal a körirattal, hogy Seres mester 1579 március hó 2-ikén halt meg, miután — mint kitűnik — éppen befejezte volt a piaci lábsza-ház díszítéseit.

Hunyadi János síremléke lábfelőlő része gyanánt, a Kendy-testvérek tumbájának fejtől állott oldalát használták fel; eredeti azonban, a kormányzó XV. századi sarkophag- jából maradt meg a csatajelenetet ábrázoló két reifes old- ala, melyeket még Kreckwitz is leír.

De örvendjünk, hogy e csokult síremlékek így is meg- maradtak!

Stilszerűen restaurálni a három, illetve immár négy be- cses síremléket, nem kerülne sokba: sem a nemzetnek, sem a gyulafehérvári káptalannak, a melyé a köteleesség és dicső- ség egyaránt e sokat szenvedett emlékeket gondozni és ázazadokra megmenteni. Alítsuk fel hát őket méltóbb helyre, mint a hol most hevernek: a templom közepére vagy oltárok elé, hol eredetileg álltak, Mátyás király idején. Hisz már deréngni látszik az idő, „melyben — mint a jó Kovacsóczy Mihály 1838 ban kesergett — nemzetünk nagyjainak számára Panteon emelkedik s a hádatosn uoka helyet rendel benne a Hunyadiaknak“. S ha a Végzet nem engedte meg, hogy Wawellünk legyen, mint a lengyeleknek és Hradsinunk, mint a cseheknek — adjunk hátát Istennek, hogy legalább meg- maradt Hunyadi tumbájának egy része, öcsésének egykoru sarkophagja s a mi tőle még magasosabb: utolsó nemzeti vérbeli királyunk eredeti síremléke!

Dr. Veress Endre.

Eucharistikus kongresszus és oltáregyesületi közgyűlés Segesvárt.

Szép és nevezetes ünnepe volt Segesvárnak, vagyis jobban mondva a segesvári hírköztségnek december 3-án és 4-én. Ekkor tartott először vidéki városban eucharistikus kongresszus és ezzel kapcsolatban a segesvári oltáregyesület közgyűlése is. Reánk segesváriakra csak hízelgő és az irán- tunk való bizalomnak kiváló jele, hogy ilyen, valóságos moz- galom megtartására a mi városunk jelöltetett ki; azt is állí- thatom, hogy az érdekelt körök a segesváriak buzgalomában nem csalatkoztak. Hanem hadd mondjam el részletesen.

December 3-án délután a vonatokkal megérkezett a vendégek legnagyobb része. Általános feltűnést keltettek a székelnyudvarhelyi hívők tömeges megjelenésükkel, éltkön az

ottani oltáregylet igazgatójával P. György József szt. Ferencz rendi házfőnökkel.

A vasutnál a vendégeket a hítköztség néhány tagja fo- gadta, s azonnal a templomba vonultak, mely már zuftólásig telve volt. A „Veni sancte“ magasztos accordjainak elhang- zása után a szószeke lépett Zomora Dániel kanonok ur, és az ő megszokott és általánosan ismert ékesszólásával ha- talmas, a sziveket átjáró szónoklatot tartott a szeretetről, a Jézus szentségés szívéről, mely maga a megtestesült szeretet. Remek beszéd volt, magasztos, szép eszmékkel telve, s meg- talatta az utat a szivekhez. Ezt követte fényes segédlettel a vécsernye, melyet az oltáregyesület központi igazgatója Soóthy Gyula spiritualis ur végezett.

A segesvári hívek ilyen fényes isteni tiszteletet ritkán látván és ily kiváló egyéneket vendégeiképen fogadni ritkán lévén szerencsésjők, el voltak ragadtatva a látottak és hallottak által.

Az isteni tisztelet után egy a vendégek legnagyobb része, mint a helybeliek közül többen a Franck szálloda éttermében gyűltek össze közös vacsorára.

December 4 én gyönyörű napra virradtnak, mintha a jó Isten is kedezni akart volna nekünk: enyhe, szép napos idő volt.

Reggel 7 órakor kezdődött a gyóntatás, 9 órakor volt az ünnepléses szent mise megtartva Zomora kanonok ur által, melyet követett Soóthy központi igazgató ur buzdító beszéde és félóraig tartó szentségimádás.

Ezek bevégeztével ugy 11 óra tájban — az iparegylet nagy termében folyt le a közgyűlés, a midőn a nagy termet a jelenlevők nagy száma teljesen megtöltötte.

Az ünneplési sorrendjét megnyitotta Jesu ego te amo kezdetű, igen szép szent ének, melyet kettős énekbangra praeciusul betanított Gyöngyösy Istvánné. Es most következ- tett az ünneplési fényjátka, Soóthy közp. oltáregyesületi igazgató ur megnyitó beszéde, melyet kár, hogy szószerint nem közölhetünk. Fejetegetve az oltáregyesületek célját s ezen egyesületeket a pápa ő szentsége szavai után, a kor szükségleteinek jelezvén, mely szükségletnek megfelelően egyetlen egyházközösségből sem lenne szabad hiányoznia az oltáregyesületnek, buzdította a híveket a szeretetre, az ösz- szetartásra. Ezek után a közgyűlést megnyitottnak jelen- tette ki.

Ezután a pódiumra lépett Athanasz Mária polgári leány- iskola tanító és az ő tülbemázos szép hangján, a tölle megszokott tökéletességgel elszavolta Várady Antal „Jöjj el Megváltó“ című költeményét.

Majd Székely István, az egyesület jegyzője olvasta fel a segesvári oltáregyesület múltfél éves történetét, reá mu- tatva azon fényes anyagi és erkölcsi eredményekre, miket a segesvári oltáregyesület rövid múltfél éves fennállása alatt, közös egyetértséssel plebánosa iránt és közös akarattal és szeretettel a tagok maguk közt, elért, felemlítvén még az egyes egyházaknak juttatott adományokat is.

Keményen elítélte a szeretetlenséget, a visszavonást, és ezek kerülését a tagok figyelmébe azért ajánlotta, mert ezek szoktak megölője lenni minden egyesületnek s így az oltár- egyesületnek is.

E felolvasás után a segesvári oltáregyesület választmá- nyának 10 taggal való kiegészítése történt meg, kimondatván a plebánia által proponált-k megválasztása.

A helybeli plebános bezáró beszéde és a rom. kath. elemi iskolai tanulók által igen szépen betanult és kitűnően előadott pápai hymnus előnéklése után, mielőtt a közgyűlés szétoszlott volna, a kerületi főesperes meleg szavakban kö- szönte meg Zomora kanonok és Soóthy spiritualis uraknak szives megjelenését és közreműködésüket, mire a gyűlés tényleg véget ért.

*) Lapunk jövő száma egész terjedelmében hozza. Szerk.

ünnepélyes alkalomból úgy magunk, mint egyházmegyénk papsága és hívei nevében hálás érzülettel csatlakozunk azon sok jó kívánsághoz és áldáshoz, mely e nagy napon oly sok szívből, oly sok ajkról a Mindenható trónja elé szállott. A jó Isten hallgassa meg imáinkat s kegyelmes asszonyunkat tartsa meg vigasztalásunkra, örömünkre és büszkeségünkre még sokáig!

— **Püspök urunk** a nagyszombati ünnepségek után, melyekről a „M. A.“ után mi is részletes tudósítást hozunk. Zavarra utazott, hogy édes anyja és testvérei meg rokonai körében társadság munkái után kis üdülést találjon. Innen Bécsbe ment. 14-én már Kolozsvárt lesz, hol a főtéri templom újonnan átalakított főoltárát fogja megáldani, 15-én pedig az igazgatótanács ülésén fog elnökölni.

— **Nyilvános közönet.** A gyulafehérvári papnövelő egyh. irod. iskolájának tagjai ez úton nyilvánosan is kifejezést adnak hálájuk- és köszönetüknek ft. Sneath József al-espers-plebánus ur iránt, ki két igen értékes és szép munkát: Katschthaler-Kiss „Katholikus Agozatos Hittanát“ (6 disz. b. k.) és a Graca-féle „Szabadságharc történetét“ (5. disz. b. k.) az egyh. irod. Iskola könyvtárának kegyeskedett adományozni. Isten fizesse! Bár sok követője akadna!

— **Mailáth püspök urunk N.-Szombatan.** N.-Szombata a katolicizmusnak még mindig működő vulkánja. Az ódon városban fölleveuedtek a régi dicsőség napjai. Folyó hó 6--8-ig Kis-Róma ki nem fogyott a lelkesedésből fakadó, lelkesedést keltő egyházi ünnepségekből. Az érseki kath. főgimnázium tanulóinak Mária-kongregációja rendezte e széleskörű ünnepélyt.

Szombaton Erdély püspöke rövid beszédet intézett a kongregánistákhoz, melyben többi között fölmíté, hogy valamennyi testvére a zemplémegeyi Perbenyiken édes anyja 70. születésnapját üli, de ő áldozatul hozza gyermeki szeretetét az egyesültnek, anyja óhajának megfelelőleg — és azután reggeli 9 órától este 10-ig gyóntatott, leszámítva az étkezésre okvetlenül szükséges időt.

Vasárnap reggel 8-kor már megint a jezsuiták templomában ténykedett a püspök, a hol esendes miséje közben szívhez szóló oktatás után áldoztatott. 10 órakor pedig 25 új tagot vett föl a kongregációba, mely alkalmával dr. Fallenbergi tanár szentbeszéde után maga is fölment a szószékre és remek színekkel festette le a jó kongregánistát, mint társadalmi tényezőt. Este ötkor a konviktus díszes színházában a Mária-leventék Bíró atya alkalmi szindarabját adták elő, melyben a kongregánista szembe száll a modern tévelyekkel és mindeféle kísértésekkel, és diadalt arat fölöttük. A gördülékeny verselés, a gondolatterhes tartalom, a sikerült előadás egyaránt élvezetet nyújtott. Jellemző a jezsuita atya szívósságára, hogy előadás alatt a szerző szivgörsüt kapott és csaknem meghalt, azért másnap, a Szeplőtelen fogantatás ünnepén a püspöki nagymise után a rendkívül tágas egyetemi templomban hatalmas, minden zúgot betöltő hangon a kis Bíró atya szónokolt a kongregációnak egyént, társadalmat, országot, világot átalakító hatásáról. „A kongregánisták verték ki a törököt Budáról“ — mondta egyebek között. Erre Mailáth püspök megszentelt a kongregáció új zászlaját és bevverte az első szöveget azon kívánsága kifejezésével, hogy mindazok, a kik ezen zászló körül csoportosulnak, legyenek jó hazafiak és buzgó katolikusok. Azután Mailáth Györgyné grófné, született Zichy Sarolta grófnő, mint zászlóánya, majd férje verték be szövegeket, az előbbi e jelszóval: „Legyen a lobogó zászló eleven hitéletnek jelképe!“, az utóbbi pedig e

szavak kíséretében: „Lobogjon e zászló szlíz Mária dicsőségére és az alágyülekezők boldogítására!“ Köhalmi igazgató szövegbevéresekor kérte az ifjúságot, hogy váltsa valóra a reményeket, Jedlicska érseki helynök hitet, reményt és szeretetet kívánt a diákoknak a kéj-, bir- és hirtvágy legyőzésére. Chotek Henriette grófnő, Blindellné Uzovich Aloyzia esilagkeresztes hölgy is részt vettek. Esterházy Miklós bg. „per Mariam ad Jesum“, Apponyi Albert gróf pedig: „Bizalmam az ősi erényben“ jelmonddal fogadták el és verették be a felajánlott szöveget. A trencsényi és a budapesti kongregációk képviselői is beleillesztették a zászlónyébbe szövegeiket.

Tíz órakor díszakadémia keretében XIII. Leo pápa jubileumát ünnepelte az ifjúság. Uhrík kispap bevezető beszéde után elszavalták Rosty alkalmi költeményét, majd pedig Martényi tanár tartott előadást a Szentséges Atyáról, a kik egyik legszebb fiatalkori emléke, hogy kongregánista volt. Mikor Toldy tanár ódjaja került sorra, a diákok hozzászavapással és éljenzéssel valóságosan tintettek a szerző mellett. Az előadás után a püspök a színpadra lépett, buzdította a Mária-leventéket, hogy legyenek hívek fogadalmukhoz, a többi diákok pedig, hogy legyenek vágykongregánisták. Majd köszönetét fejezte ki Köhalmi igazgatónak, az ünnepségek lelkének, Kulcsár atyának, a főrendezőnek, általában a tanári karának, küönösen Mutschenbacher tanárnak, a ki énekkarával ily dicséretet érdemelt ki a püspöktől: „Sok gimnáziumban fordulok meg, ily szép éneket azonban, nem mondom, hogy soba, de ritkán van alkalmam hallani.“

Az erre következő díszbeid alatt Köhalmi igazgató ékes szavakban mondott köszönetet Mailáth püspöknek, a zászlóanyának is.

Méltó befejezés volt a püspöki vesperas után a tanári kar és a diákok gyertyás körmenete az egyetemi templomban, mely megható körmenetet a Szeplőtelen fogantatás kihirdetése óta minden évben megtart az intézet.

Ezzel kimerült a megállapított program, de nem úgy a püspök, a ki a gimnáziumban elvégezve a dolgát, átsietett az Orsolya szüzek zárdájába, hogy néhány Mária-leányt avasson föl.

A püspök ur kíséretében volt Szporni J. gyulafehérvári tanár, a ki nagyszombati tanár korában a munka országrészét vette ki magának a kongregáció megalakításánál.

— **Felhívás az orgonák jó karban való tartása ügyében.** Mivel több oldalról — plebániák stb. részéről felszólítottak, hogy az erdélyi egyházmegye összes templomi orgonái jó karban való tartásáról gondoskodjam s ezen célból egy olcsó, egységes árt állapítsak meg: van szerencsem a ft. plebánus urakkal tudatni, hogy hajandó vagyok évi 20 koronányi díjazásért az egyes orgonákat kezeles alá venni, évenként azokat pontosan megvizsgálni s a kisebb javításokat elvégezni. A plebániák így nagyobb kiadásoktól mentve, az orgonák pedig állandóan jó karban lesznek. Kérem tehát a ft. plebánus uraknak erre vonatkozó becses megkeresésüket mielőbb hozzám intézni, hogy a szerződések már a jövő évben megkötthessük. Új orgonák készítését is minden rendszerben és jutányos árban elvállalom.

Felső-Csertés, (Huuyad vm.)

Klink Sándor,
orgona műpítész.

— **Új orgona Erzsébetvárosban.** Az erzsébetvárosi őrm. szert. kath. főtemplom régi orgonáját Sukanik János elismert jönevű szegedi orgonaépítő a nyár folyamán teljesen átépítette a legújabb módszer szerint, légnymásra és csörendszerre berendezve.

Ennek a rendszernek az az előnye, hogy az eddigi orgonáknál alkalmazott vezetékeket nélkülözhetővé teszi. Minden orgonista tudja, hogy a csuszka rendszerű orgonákat mennyire befolyásolja az időjárás. Nedves időben sipol önmagától is, száraz időben pedig nem nyilik elég jól a szelep a vezetékek tágulása, illetve összehúzódása miatt, s ezen bajokon csak a vezetékek rövidítése vagy hosszabbítása által

segíthetünk, amire nem mindenkor van időnk. A légnyomásra berendezett orgonáknál ezen bajok nem fordulhatnak elő; mert a mozgó vezetékek helyett a játszóasztalból az orgonatestbe vezető rögzített csövekbe tóduló levegő nyitja a szelepeket és szóllaltatja a sípokat.

Az erzsébetvárosi orgona 15 szoló változattal bír és dispositója a következő: Principal 8', Viola di gamba 8', Salicional 8', Bourdon 8', Fugara 8', Octav 4', Flauta tibia 4', Zergeklirt 4', Superoctav 2', Mixtur 4 soros $2\frac{2}{3}$ '. A pedálban Subbass 16', Violonbass 16', Principalbass 8', Flautabass 8', Octavbass 4'.

A principal jellegű változatok erőteljes csengő és érces tiszta hanggal bírnak. A vonós jellegű változatok, de különösen a Gamba 8' és Violonbass 16' rendkívül híven vannak intonálva. A Salicionalnak kedves és szende hangja van, s a fuvola változatok is remekül sikerültek.

Általában az egész mű intonatioja meglepő szép és aligha van Erdélyben még egy ilyen jól sikerült orgona.

Ugy a Manual, mint a Pedal billentyűzet könnyen és teljesen zajtalanul működik, úgy hogy még a leggyorsabb játéknál sem hallható a legkisebb zörgés sem. Késés a sípok megszólalásánál egyáltalán nem vehető észre, még gyors futamok játszásánál sem, s azért nagyon tévednek azok, akik ezen ok miatt ellenségei a pneumatikus orgonáknak.

Hasonlíthatatlanul kényelmesebb a játék ezen orgonán, mint a régi rendszerűeken, mert a billentyűzet közvetlen közelében elhelyezett Piano, Mezzoforte, Forte, Tutti, Pedal-cópula, pneumatikus kiváló gombok segítségével játék közben a kéz fölemelése nélkül pillanat alatt a legkülönböztetebb hangszínezeteket érhetjük el.

A játszóasztalból az orgonatestbe vezető csövek tiszta sárga rézből vannak, s 8 mm. átmérő nyílással bírnak. Hogy a szűkebb átmérőjű ólomcsövek jobbakk, ezt csak azok az orgonaeépítők állítják, akik sajnálják a sokkal értékesebb rézanyagot. A fúvó a legerősebb játéknál is egyenletes és elegendő szelét szolgáltat, s úgy ez, mint az orgona többi részei kitűnő száraz anyagból, a leg gondosabban és tisztán vannak kidolgozva.

Az erzsébetvárosi szép főtemplom ez orgona átvételével ismét egy értékes szép művel lett gazdagabb.

Nem is késett a hitközség megelégedését kifejezni, s a költségvetésben megállapított összegben felül 400 korona jutalmat szavazott meg Sukeinik orgonaeépítőnek.

Ez a jutalom különben nem az első, amit a nevezett művész nyert, mert a Bekés-Csabai ev. nagytemplom 36 szoló változatú pneumatikus orgonájának készítésénél a bíráló bizottság sokkal többet érőnek jelentette ki a szép művet, mint az a költségvetésben megállapítva volt, s a csabai ev. egyházközség 4500 korona jutalmat adott Sukeiniknak a kialakított összegben felül.

Most folyik a harcz a Szent István bazilika orgonájáért két orgonaeépítő között, kik közül az egyiket kifogásolják, mert műve nem a legjobbban sikerült, a másikat pedig a magyar iparpártolás szempontjából kifogásolják. Bármint álljon a dolog, Sukeinik János úgy is mint törekvő magyar iparos, úgy is mint kiváló orgonaeépítő, kinek összes művei várakozáson felül kitűnően sikerültek, mindenképen megérdemli a pártolást, és bármely egyházközség a legnyugodtabban reábizhatja orgonájának elkészítését.

Kolozsvár, 1902. XII/9.

Papp Márton,
egyházkarnagy.

— **Karácsonyest Ünnepi Játékot** rendeznek f. hó 15-én Kolozsvárt a városi szegény gyermekek felségelyezésére és téli ruha szükségleteik beszerzésére. A rendezőség élén Zalányi Ida áll. A műsor a következő: 1. „Hódolat a jászoly előtt.“ Költemény. Irta barkóci Rosty Kálmán. Előadják: „Pásztorfűnk“: Tompa Béla, Ince Tibor és Krimcski

Géza. „Három szt. király“: Székelyhidy Ferenc, Sági György és Márton Vencel j.-h. urak. „Költézet“: Nagy Ibolyka urhölgy. „Zene“: Ince Gabriella urhölgy. „Képzőművészet“: Csengeri Piroksa urhölgy. „Tudomány“: Páll Gábor jr. szigorló ur. „Ipar“: Roska Márton t. j. ur. „Gyermekek“: Schelz Boriska, Rigó Margit, Pap Ducika és Beczásy László. „Árvák“: Nagy Ilonka, Hambrich Erzsike, Stein Ilona és Jagamos Rózika. „Szent Basalád“ személyesítői: „Mária“: Nagy Gabriella t. j. urhölgy. „József“: Hochbaum László j.-h. ur. „Gabriel főangyal“: Csizmazia Adél urhölgy. Angyalok csoportja. 2. „Munkácsi“-ról. Irta és felolvassa Magoss Irén urhölgy. 3. Vonós quartette, Haydn XIV. sz.-ból. Előadják: I. Hegedű: dr. Csengeri János, II. Hegedű: Madari Zoltán, Viola: Marineku Jenő és Cello: Gámán Deszö urak. 4. „Az est hangok.“ Bedő Józseftől. Vegyes karra átírta Borsai Samu, Előadja: A Szent-Antal énekkara. 5. Képlet: „Madonna“. Murrilától (Kenyeröstől Jézus). — „Madonna“: Stojanovics Vilma t. j. urhölgy. — „Kisded“: Gámán Kocói. — „Angyal“: Gámán Edit. „Szép vagy, óh, Szűz-anya.“ Költemény Irta Zalányi Ida. Szavalja: Jankó Abigél urhölgy. 6. „Szép vagy óh Mária“-ének. Előadja: a Szent Antal énekkara. Helyárok: Földszinti számozott ülőhely I—V. sor 3 korona; VI—XV. sor két korona; XVI—XX. sor 1 korona. Ablakjegyek: Számlított ülőhely 2 korona. Jegyek előre válthatók: Schusztar Emil, Püspöki Miklós főtéri tiszteiben és Imberi János czukrászdájában, este a pénztárnál. Kszedete pontban 5 óraker. Felülfizetések és kegyes adományok (ruhadarabok) közzönnettel fogadtatnak és hírlapilag nyugtáztatnak.

— **Óltáregyesületi ügyek.** Vágásról 15 K. Cs.-Csicsoról 53. 36 K. Méréfalváról 56. 46 K. Székelykeresztről 18. 20 K. Tordáról 21. 36 K. tagsági díj érkezett be. Kérjük a többi óltáregyesületeket, hogy a tagsági díjakat december hó végeig beküldeni sziveskedjenek.

Kászonyfaluban új egylet alakult, tagjainak száma 248. Nagyon helyesen; mert hisz az óltáregyesület nem magán buzgósága a hiveknek és a papoknak, hanem korszerűsége minden plébániának.

A központi egyesület életéből. Mult vasárnap a gyűlésen Kárpis János tanár olvasott fel „Az egyesületi tag társadalmi kötelessége“-ről lelkesen. E felolvasás meg fog jelelni nyomtatásban, hogy a főkegyesületek gyűlésein az igazgatók felolvashassák. A szt. beszédet Zomora Dániel kanonok, a litániát dr. Ujfaluai József apátkanonok ur tartotta.

A szentséggyáróra Avéd Jákóné elnök ivén Haventsuk Józefa buzgókodása folytán beérkezett 68. 20 K. A fő összeg: 346. 40 K.

Báró Huszár Károlyné diszelnök e célra 20 K. küldött.

— **Négy perc!** Ilyen cím alatt érdekesnek ígérkező közleményt olvasunk egy budapesti napilap hasábjain. A fővárosi kollegát roppantul fellekesítette egy körülmény, hogy New-Yorkból egy kábeltávirat állítólag négy perc alatt érkezett meg Berlinbe. Az a táviratot feladták New-Yorkban reggel 8 óra 18'-kor és már reggel 8 óra 22 percker Berlinbe volt. A neki tüzeseidit újságíró egy lélekzetre elmondja, hogy mesoda új vívmányai vannak korunknak; elmondja, hogy az olasz postaminiszter most építi a villamos postát, mely szédítő sebességgel fogja tovarópiteni a leveleket, úgy, hogy az expresszvonat rohanása igazi csigalassúság hozzáképest; felhozza a Marconi drótnélküli táviróját s most ezekre rádupláz, hogy a kábeltávirat négy perc alatt tette meg a több ezer tengeri mérföldnyi utat N.-Yorktól Berlinig, mert ime 8 óra 18 percker feladták és már 8 óra 22 percker Berlinben volt! — Hát megengedjük, hogy Kutyahagason szenzációt okozhat ez az okoskodás; de mi úgy tudjuk, hogy Berlin 6 óra 9 perccel előbbre van New Yorknál, tehát mikor a táviratot New-Yorkban feladták 8 óra 18 percker, Berlinben ugyanakkor már közel félkettőre járt az idő délután, tehát semmi esetre sem érkezhettek meg oda 8 óra 22 percker, mert akkor teljes 6 órával előbb érkezik, mielőtt feladták volna. Ez pedig a mi vívmányokban gazdag korunkban is kissé túlzás volna. (Ny. Sz.)

— **Modern leányok.** Egy párisi pálkamérest a „Ligne fraternelle des enfans de France” ambulatóriumára alakított át, ahol a legelőkelőbb társasághoz tartozó fiatal leányok professzorok és orvosok segédkezelése mellett szereznek beteg és nyomorok gyermekeit ápolnak és kezelnek. Mindjárt az első hónapban ötvenkét gyermek lett állandó látogatója az intézetnek, élvezvén annak jótéményeit. Az élénk zöld színtűre festett ház valamely tiszta holland ház batását zöli a szemlélőre. Harminc fiatal leány ülzi lelkesedéssel az ápolónők magasztos hivatását. Pontban délelőtt 10 órákor jelennek meg a gyermekotthonban boldogan, hogy néhány órán át munkálkodjanak a az élet hű szórakozásait némi értékes foglalatossággal ellensúlyozhassák. Feltűrt ujjakkal, fehér kötényben szorgoskodnak az ügyes, értelmes leányok a elkényeztetett puha kacsóik itt mosdótálatat hordanak ide-oda, vagy hidrofiliáttából vagy gázból csinálnak kötéseket. Alig hinné az ember, hogy ezek a kezek csupán legyezőre vagy az uszály emelésére nevelődtek. A munkájukban nincs semmi kacérság. Kötők és a kicsinyek között szives barátság fejlődött ki, ami a gyermekeknek az otthonon kívül is hasznukra lehet. E párisi leányok igazán modern nők a szó nemes és eszményi értelmében.

— **2397 év múltán.** Ibrahim Khan Murawin Dowleh az új román és görög perzsaiai nagy követ Athénbe utazik, hogy bemutatassa megbízó levelét a görög királynak. Ez pedig különös ünneplés közben fog megtörténni, mert Krisztus előtt 495 óta, amikor is Dárius perzsa király követe által a megadás jelét: vizet és földet követelt az athénektől, azóta perzsa követe nem járt Athénben. A diplomáciai összekötés Görögország és Perzsa között 2397 esztendő után jut fel.

IRODALOM

* *Tájékoztató az új katekizmusról.* Spirago F. a magyar nyelven is elterjedt felnőttek katekizmusának szerzője, nagyobbn művéből iskolai katekizmust állított össze. Spirago iskolai katekizmusának második kiadása jelent meg magyar nyelven e cím alatt: Katholikus Katekizmus nagyobb-fokú iskolák számára, Adjutus Secundus-ot, Szatmáron. Az eredeti műnek ugy első, mint második kiadása sok helyről részesült dícséretben és több egyházmegyében nyert tanítási engedélyt. A lapok bírálatai szerint Spirago iskolai katekizmus a szellemes, korszerű és valóban gyakorlatias; a neveléstan követelményei szerint a népnek és a tanulóknak gondolkodási módjához is alkalmazva; gyönyörű összhangban egy könyvben egyesíti a vallástani és összes ágait: a hitant és erkölcsant, a bibliai történeteket, szertartást és egyháztörténelmet. Minden kérdés meg van magyarázva; hasonlatok, példák oly vonzóvá teszik a magyarázatot, hogy ezen katekizmus az iskolán kívül is kedves olvasmányt képez. Szerző nem csupán az értelemlre, hanem a kedélyre és akaratra is tekintettel van. A munka tulajdonképpen nem egyéb, mint a kor színvonalán álló Deharbe-féle katekizmus. Rampolla bíboros (1901. máj. 29) elismerését fejezte ki a szerzőnek munkájáért. Ő császári és királyi ténsege Ferenc Ferdinánd főherceg (1902. ápr. 12.) a könyv alapos áttekintése után meggyőződött, hogy a mű valóban szellemes, korszerű és gyakorlatias, a katekizmus terén szerencsés újításokat tartalmaz; különösen dícséretre méltónak találta, hogy szerző az újabb neveléstan eredményeit a vallástani terén értékesítelte, és példában a bafzafásra is tekintettel volt. Magyarország bíboros Hercegráma (1896. 3868. sz.) az iskolai katekizmus első kiadását kitűnőnek, teljes elismerésre méltónak mondja; a művet alapos kidolgozása és ügyes

összeállítása miatt érdemesnek tartja, hogy az iskolákban használtassék. A magyar kiadás a szükség szerint (különösen a bőjtire nézve) a magyarországi viszonyokhoz van alkalmazva és Nagy Katekizmus név alatt jelenik meg. Ebből megrövidítés által kisebb katekizmusok készülnek, melyek által Magyarország a katekizmus kérdése esetleg legrövidebb uton megoldható. A Nagy Katekizmus úgy tekinthető, mint a közép katekizmus teljes magyarázata eleibe vágó példakkal, egyháztörténelmi, bibliai és szertartástani vonatkozásokkal. Eonélfogva a Nagy Katekizmus tankönyvtől alkalmas mindazon iskolákban (képezkedben, stb.), melyekben a püspöki tanterv értelmében a vallástant két vagy három éven keresztül katekizmusi alapon kell tárgyalni. A magyar kiadás továbbá a közép katekizmus tanításánál elsőrendű vezérkönyv, mely nélkülözhetőv tesz vaskos kötetek kezelését. A magyar kiadás végre kitűnő családi és házi katekizmus, mely rövid kivonatban pótolja a terjedelmesebb Felnőttek Katekizmusát. Ezen katekizmus főképpen a következő újításokat alkalmazza: 1. A kérdések, feleletek és a magyarázatok különféle nagyságu betűi megkülönböztetik a szó szerint betanulni valókat a bővebb tájékoztatásra szolgáló részeketől. Ezen eljárás elősegíti a katekizmus megértését, különösen a katekizmus egy szellemű magyarázatát, mely éppen oly fontos, mint az egyöntetű katekizmus. 2. Minden kérdésre egész a felelet. Ez által a gondolkodástan szabályait követjük és sok helyteleniséget kerülünk el. 3. A kérdések száma kevesebb (az egi Nagy Katekizmus 1100 kérdése helyett ezen Nagy Katekizmusban 700 kérdés van), a helyett bővebb magyarázatok vannak. Ennek többféle előnye vannak: az anyagot áttekinthetjük a födolgot a mellékletől megkülönböztetjük, a tankönyvet a szűkséghez képest rövidebben vagy bővebben vehetjük át, stb. A Nagy Katekizmus ára füzve 2 korona, kötve 2 korona 40 fillér. Kapható Adjutus Secundus áldozópap címén Szatmáron. Adjutus Secundus régebbi művei. 1. Katekizmus felnőttek számára, három kötetben, összesen 1050 oldalon. Az eredeti munka négy év alatt 25.000 példányban jelent meg. A magyar fordítás sok illetékes helyről elismerésben, sőt több helyről kiváló dícséretben részesült. A Felnőttek Katekizmus három kötetnek ára füzve 9 kor., kötve 10 kor. 80 fillér. 2. A Bibliai Történetek Magyarzata felnőttek számára. I. rész Öszövetség 37 iven 90 képpel és 4 térképpel. II. rész Ujszövetség 37 iven 80 képpel és öt térképpel. Az igen szép képek és a csinos kötés miatt a könyv a díszmunkák közt is helyet foglalhat. Az ujszövetségi rész közli az összes vasárnapi és ünnepi evangéliumok magyarázatát; összefoglalja Krisztus Urunk életét, hitvédelmileg tárgyalja Krisztus Urunk istenségének behozonyítását; előadja az apostolok történetét, végül átnézetet nyújt a négy evangélium összes tartalmáról. A Felnőttek Bibliája két kötetnek ára füzve 12 kor., kötve 13 kor. 60 fillér. 3. Nagy Biblia a nép számára. A Felnőttek Bibliájának kivonata. I. rész Öszövetség 60 képpel és öt térképpel. II. rész Ujszövetség ugyanannyi képpel és térképpel. A Nagy Biblia két kötetnek ára 3 korona. 4. Elmélkedések papok számára. Négy kötetben összesen 1600 oldalon. Ara füzve 12 kor., kötve 14 kor. 40 fillér. 5. Novena a loursesi szent Szűz tiszteletére; ima és elmélkedési könyv. Ara füzve 1 korona 20 fillér, kötve 1 korona 80 fillér. 6. A loursesi szent Szűz tisztelete, különösen májns hónapban. Elmélkedések. Ara füzve 2 kor. 40 fillér, kötve 3 korona. 7. Szazal Alkonyán, prédikációk. Ara füzve 4 korona, kötve 4 korona 80 fillér. 8. Bourdaloue és M.: Egyházi beszédek az egyházi év minden vasárnapjára. Ara füzve 4 korona. 9. Philothea (kivnatos). Ara kötve 1 kor. 80 fillér. 10. Pallesztina és a bibliai helynevek kis szótára, 25 képpel és 5 térképpel. Ara 30 fillér. Megrendelhetők: Adjutus Secundus áldozópap címén Szatmáron.

Kiadja: Az erdélyi róm. katb. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Zlamál Ágost.

Szerkesztőtársak: Eröss József, Kárpiss János, Péter János dr., Wagner Sándor.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomtatóban Gyulafehérvárt.